

ДСНС УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ (м. ВІННИЦЯ)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник училища
полковник служби
правильного захисту

Микола ГОВОРУЦАК

07 2022 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

з вибіркової дисципліни

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЖЕЖ

підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра та освітнього рівня вищої освіти, окрім спеціальності «Пожежна безпека», (зі скороченим строком навчання) за освітньо-професійною програмою «Організація та функціональне забезпечення оперативного зв'язку у сфері пожежної безпеки» спеціальності 261 Пожежна безпека галузі знань 26 Цивільна безпека

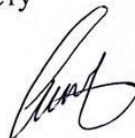
Вінниця-2022

Дослідження пожеж. Освітня програма підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра та освітнього рівня вищої освіти, окрім спеціальності «Пожежна безпека», (зі скороченим строком навчання) за освітньо-професійною програмою «Організація та функціональне забезпечення оперативного зв'язку у сфері пожежної безпеки» спеціальності 261 Пожежна безпека галузі знань 26 Цивільна безпека. Вінниця: ВПУ ЛДУБЖД (м. Вінниця), 2022.

Освітню програму складено на основі стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 261 Пожежна безпека галузі знань 26 Цивільна безпека освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», затвердженого наказом МОН України від 06.04.2022 № 308, та освітньо-професійної програми «Організація та функціональне забезпечення оперативного зв'язку у сфері пожежної безпеки» підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю 261 Пожежна безпека, затвердженої наказом училища від 04.07.2022 № 67-ОП.

Укладач:

старший викладач – майстер виробничого навчання
навчального відділення цивільного захисту
та безпеки життєдіяльності,
майор служби цивільного захисту,
спеціаліст другої категорії

Олександр АНДРОЩУК

РЕКОМЕНДОВАНО

до розгляду на засіданні
навчального відділення цивільного захисту
та безпеки життєдіяльності
Протокол № 1 від «04» липи 2022 року

Начальник відділення – майстер виробничого навчання
навчального відділення цивільного захисту
та безпеки життєдіяльності,
підполковник служби цивільного захисту

Руслан ТКАЧЕНКО

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО

на засіданні педагогічної ради училища
Протокол № 1 від «06» липи 2022 року

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Матеріал, що розглядається при вивченні дисципліни охоплює основні підходи та методи дослідження пожеж, які є найбільш поширеними об'єктами пожежно-технічної експертизи. Сучасні знання в галузі пожежної безпеки свідчать про те, що національний аналітичний комплекс, який використовується для цієї мети, повинен поєднувати різноманітні теоретичні знання та практичні дії з встановлення причин виникнення та розвитку пожеж.

Вивчення дисципліни дозволяє не тільки дізнатися про різні методи дослідження пожеж та пожежної експертизи, але й розвинути навички у самостійній роботі з речовими доказами, навчитися розуміти отримані експериментальні дані, робити висновки на їх основі, та поглибити знання одержаних при вивченні інших дисциплін, що вивчалися за спеціальністю «Пожежна безпека».

Мета вивчення дисципліни.

Надання здобувачам освіти знань та практичних навичок, що необхідні для розв'язання задач, пов'язаних із встановленням причин пожеж в періоді їхнього гасіння та після ліквідації, здатність аналізувати фізичні закономірності формування та виявляти ознаки осередку пожежі, особливості виникнення та розвитку.

Зв'язок з іншими дисциплінами.

Дана дисципліна тісно пов'язана із навчальним матеріалом таких дисциплін як «Основи теорії розвитку та припинення горіння», «Матеріалознавство та технологія матеріалів», «Теплофізика».

Завдання вивчення дисципліни:

у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен отримати

знання:

- механізму виникнення та розвитку горіння з осередку пожежі;
- методологічних основ встановлення осередку пожежі;
- порядку дій співробітників ДСНС України під час проведення огляду місця пожежі та розслідування подій, пов'язаних з пожежами;
- методики дослідження пожеж та особливості пожежно-технічної експертизи;
- методичних основ встановлення причини пожежі;

уміння:

- проводити дії з встановлення причин пожежі в періоді її гасіння та після ліквідації;
- аналізувати фізичні закономірності формування та ознаки осередку пожежі, особливості виникнення, розвитку та встановлення причин пожеж, що є характерними для різних видів об'єктів;
- застосовувати методи дослідження пожеж на практиці;
- висувати та аналізувати версії причин виникнення та розвитку пожеж;
- документувати та фіксувати розвиток пожежі, її наслідки та речові докази з місця пожежі.

Вивчення дисципліни «Дослідження пожеж» передбачає проведення лекцій, практичних та семінарських занять, а також самостійної роботи здобувачів освіти. Ключовою ланкою вивчення даної навчальної дисципліни є лекції, на яких вивчаються найбільш важливі та важкі для засвоєння питання, або недостатньо висвітленні в навчальній літературі питання програми. Практичні та семінарські заняття проводяться з метою більш глибокого вивчення і закріплення теоретичних знань здобувачами освіти, а також здобуття необхідних практичних навичок щодо розробки необхідних протипожежних заходів із захисту об'єктів та технологічного обладнання. Під час проведення практичних занять на об'єктах народного господарства основну увагу необхідно приділяти самостійній роботі здобувачів освіти з виявлення порушень правил пожежної безпеки, розробці ефективних і доцільних протипожежних заходів по їх усуненню, а також підготовці відповідної документації.

Очікувані результати.

В результаті вивчення дисципліни «Пожежна профілактика» здобувачі освіти повинні бути здатними до вирішення професійних завдань пов'язаних з запобіганням виникнення пожеж, забезпечення безпеки людей під час виникнення пожежі, а також створенням умов для успішного гасіння пожеж та володіти наступними компетентностями:

інтегральна компетентність:

- здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання у галузі цивільного захисту та пожежної безпеки під час ліквідування надзвичайних ситуацій, аварій, їх наслідків і гасіння пожеж або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів сучасних природничих, математичних та технічних наук на основі системного підходу та може характеризуватися певною невизначеністю умов в процесі професійної діяльності; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях;

загальні компетентності:

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

спеціальні компетентності:

- здатність застосовувати вимоги законодавства України у сфері пожежної безпеки та цивільного захисту населення і територій у своїй професійній діяльності;
- здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, ведення службової документації.

Програмні результати навчання:

- дотримуватися вимог законодавства, державних та міжнародних стандартів в професійній діяльності;

- володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію в спілкуванні з групами та окремими особами як державною, так і іноземною мовами;
- здійснювати пошук, самостійний відбір інформації з різних джерел у сфері пожежної безпеки та цивільного захисту населення і територій.

Форми та засоби діагностики результатів навчання.

Контроль з дисципліни здійснюється за 12-бальною шкалою оцінювання.

Форми контролю.

Поточний контроль:

усне та письмове опитування (фронтальне, групове, індивідуальне, комбіноване);

контроль за виконанням практичних завдань;

тестування;

контроль за ефективністю самостійної роботи (написання та захист рефератів, доповідей, підготовка творчо-аналітичних завдань тощо).

Тематичний контроль: оцінювання навчальних досягнень по завершенню вивчення теми.

Проміжний контроль: залік.

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ розділів, тем	Назва розділу, теми, заняття	Всього годин	Кількість аудиторних годин					Самостійна робота
			всього	лекції	практичні заняття	семінарські заняття	залік	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Кримінально-процесуальні та криміналістичні основи дослідження (розслідування) пожеж	15	6	4	-	2	-	9
1.1	Загальне поняття дослідження (розслідування) пожеж	5	2	2	-	-	-	3
1.2	Місце виникнення пожежі з точки зору кримінального процесу	5	2	-	-	2	-	3
1.3	Порядок спільних дій ДСНС, Національної поліції України та експертної служби на пожежі	5	2	2	-	-	-	3
2	Клас експертиз матеріалів, речовин і виробів у справах про пожежі. Розгляд можливих версій виникнення пожеж, їх уточнення та обґрунтування	28	24	16	6	2	-	4
2.1	Виникнення, розвиток та формування ознак горіння	6	4	4	-	-	-	2
2.2	Ознаки осередку в місці виникнення пожежі та способи їх фіксації	4	4	4	-	-	-	-
2.3	Розгляд можливих версій виникнення пожеж. Осередковий конус	6	4	2	2	-	-	2
2.4	Інструментальні методи визначення осередків пожеж	4	4	4	-	-	-	-
2.5	Призначення, проведення та оформлення результатів пожежно-технічної експертизи	8	8	2	4	2	-	-
3	Залік	2	2	-	-	-	2	-
	<i>Всього годин за III-й семестр / кредитів ЄКТС</i>	45/1,5	32	20	6	4	2	13
	Всього годин / кредитів ЄКТС	45/1,5	32	20	6	4	2	13

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Кримінально-процесуальні та криміналістичні основи дослідження (розслідування) пожеж

Тема 1.1. Загальне поняття дослідження (розслідування) пожеж

Рекомендована література: 1, 2, 3.

Тема 1.2. Місце виникнення пожежі з точки зору кримінального процесу

Значення правильного встановлення місця виникнення пожежі (осередку пожежі). Обставини справи. Питання, поставлені на вирішення пожежно-технічної експертизи. Розрахунок тривалості пожежі. Загальні висновки пожежно-технічної експертизи. Стан даного питання в спеціальній літературі. Огляд і дослідження літературних джерел. Основні положення і визначення. Місцеві й ізольовані вторинні осередки горіння.

Рекомендована література: 10

Тема 1.3. Порядок спільних дій ДСНС, Національної поліції України та експертної служби на пожежі

Обов'язки посадових осіб органів (підрозділів) поліції та територіальних органів ДСНС, які здійснюють контроль за попередженням, виявленням, припиненням і розслідуванням кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами. Організація взаємодії під час розгляду заяв і повідомлень про правопорушення, пов'язані з пожежами. Склад та завдання слідчо-оперативної групи на місці пожежі. Дії членів слідчо-оперативних груп на місці пожежі. Створення СОГ для розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами, планування слідчих (розшукових) дій. Організація контролю за виконанням доручень слідчих у кримінальних провадженнях, пов'язаних з пожежами, планування роботи.

Рекомендована література: 5, 6.

Розділ 2. Клас експертиз матеріалів, речовин і виробів у справах про пожежі. Розгляд можливих версій виникнення пожеж, їх уточнення та обґрунтування

Тема 2.1 Виникнення, розвиток та формування ознак горіння

Зони розвитку пожежі. Причини утворення осередкових ознак. Основні види ознак для визначення осередку пожежі за станом конструкцій, предметів і матеріалів після пожежі. Руйнування і сліди горіння у осередку пожежі при

недостатньому газообміні. Руйнування і сліди горіння у осередку пожежі при сприятливих умовах для горіння.

Рекомендована література: 8, 9, 10.

Тема 2.2 Ознаки осередку в місці виникнення пожежі та способи їх фіксації

Осередок пожежі в перекритті і покритті. Ознаки осередку в місці виникнення пожежі на меблях і устаткуванні приміщень. Ознаки осередку при виникненні пожежі усередині устаткування. Ознаки осередку в місці виникнення пожежі на виробничому або іншому спеціальному устаткуванні. Випадки, коли ознаки осередку в місці виникнення пожежі не утворюються. Ознаки осередку, що утворюються над місцем виникнення пожежі. Ознаки осередку над місцем виникнення пожежі на горючих перекриттях. Ознаки осередку над місцем виникнення пожежі на металевих елементах. Ознаки осередку над місцем виникнення пожежі на неспалених перекриттях. Ознаки осередку над місцем виникнення пожежі для випадків, коли конструкції над осередком пожежі не збереглися.

Рекомендована література: 8, 9, 10

Тема 2.3. Розгляд можливих версій виникнення пожеж. Осередковий конус

Причини утворення і характер ознак "осередкового конусу". Осередкова ознака "над осередком". Осередкова ознака "у осередку". Непрямі ознаки осередку пожежі. Ознаки спрямованості поширення горіння. Послідовно загасаючі (наростаючі) поразки і сліди горіння.

Рекомендована література: 10.

Тема 2.4. Інструментальні методи визначення осередків пожеж

Методи дослідження обгорілих залишків лакофарбових покриттів (ЛФП). Методи виявлення і дослідження слідів легкозаймистих і горючих рідин у речових доказах. Методи визначення пожежонебезпечних характеристик рідин, твердих речовин.

Рекомендована література: 9,10.

Тема 2.5. Призначення, проведення та оформлення результатів пожежно-технічної експертизи

Права, обов'язки та відповідальність експерта. Оформлення матеріалів для проведення експертиз (досліджень). Організація проведення експертиз (досліджень) та оформлення їх результатів.

Рекомендована література: 4, 7.

Залік

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Кодекс Цивільного захисту. № 5403-VI від 02.10.2012, із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013 та № 353-VII від 20.06.2013.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України.
3. Кримінальний кодекс України.
4. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.94
5. Порядок обліку пожеж та їх наслідків: постанова КМУ від 26.12.2003 № 2030.
6. Порядок спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами: наказ МВС України від 24.07.2017 № 621.
7. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: наказ міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5.

Додаткова:

8. Розслідування та судові експертизи пожеж: Довідково-методичний посібник. – Харків: ТОВ «Компанія СМІТ», 2007. 360 с.:іл.
9. Дослідження пожеж з ознаками підпалу: Монографія. – Харків: ТОВ «Компанія СМІТ», 2007. – 72 с.
10. Кріса І.Я., Михайлов Ю.М., Белан С.В., Штангей Г.В., Єременко В.П. Методи визначення осередку пожежі: Навчальний посібник – Харків: АЦЗУ, 2005. - 215 с.

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Рівень навчальних досягнень	Бал	Критерій оцінювання навчальних досягнень
1	2	3
I. Початковий рівень	1	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнання, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, його відповіді завуальовані, виконує не більше 20 відсотків від загальної кількості тестів
	2	Здобувач освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, виявляє здатність елементарно викласти думку, може усно відтворити кілька вимог нормативних документів з питань дослідження пожеж без зв'язку між ними; спроможний вибрати вірний варіант відповіді на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти відповідь у тексті підручника; виконує 20 відсотків від загальної кількості тестів
	3	Здобувач освіти відтворює менше половини навчального матеріалу з питань дослідження пожеж, може дати відповідь з кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі частини тем; за допомогою викладача виконує елементарні практичні завдання; має фрагментарні уявлення з питань оформлення документів за результатами пожежно-технічної експертизи; виконує 30 відсотків від загальної кількості тестів
II. Середній рівень	4	Здобувач освіти знає близько половини навчального матеріалу з питань дослідження пожеж; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача; слабо орієнтується в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, виконує 45 відсотків від загальної кількості тестів
	5	Здобувач освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями охарактеризувати порядок проведення дослідження пожежі, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади застосування нормативних актів; здатен використовувати під час відповіді допоміжні наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні, виконує 55 відсотків від загальної кількості тестів; самостійно виконує практичні завдання, оформлює їх, не роблячи повних висновків;
	6	Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати причини виникнення пожеж і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу;

1	2	3
		<p>відповідає за планом, висловлює власну думку з певних питань, вміє застосовувати знання під час практичних робіт та вирішенні проблемних ситуацій за зразком; користується додатковими джерелами інформації; виконує 65 відсотків від загальної кількості тестів</p>
<p>III. Достатній рівень</p>	<p>7</p>	<p>Здобувач освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основні вимоги нормативних документів з питань дослідження пожеж та встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, здатен за допомогою викладача скласти план реферату, виконати його та правильно оформити; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує професійну термінологію; виконує 75 відсотків від загальної кількості тестів</p>
	<p>8</p>	<p>Знання здобувача освіти є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал з питань дослідження пожеж, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між фактами, робити висновки але при цьому висновкам бракує чіткості; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями; здатен на рецензію відповіді іншого здобувача освіти; здатен опрацьовувати матеріал самостійно, вміє підготувати реферат та захищати його найважливіші положення; виконує 80 відсотків від загальної кількості тестів</p>
	<p>9</p>	<p>Здобувач освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить основні вимоги нормативних документів з питань дослідження пожеж; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу, але потребує консультацій з викладачем; самостійно і правильно виконує практичні завдання, роблячи чіткі висновки; виконує 85 відсотків від загальної кількості тестів</p>
<p>IV. Високий рівень</p>	<p>10</p>	<p>Здобувач освіти володіє глибокими і міцними знаннями з питань дослідження пожеж, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; виконує практичні роботи, правильно їх оформляє та робить логічні й послідовні висновки відповідно до мети роботи; здатен надати допомогу іншим у разі невмілого виконання практичного завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну; виконує 95 відсотків від загальної кількості</p>

1	2	3
		тестів
	11	Здобувач освіти здатен до самостійного вивчення матеріалу та опрацювання нормативних актів; встановлює і обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки; вміє застосувати вивчений матеріал для винесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності; самостійно знаходить інформацію (наукова література, мас-медіа, Інтернет, мультимедійні програми тощо); вільно оперує термінологією; може самостійно виконувати практичні завдання; вирішує проблемні завдання, що пов'язані із забезпеченням пожежної безпеки будівель та споруд; самостійно виконує 100 % загальної кількості тестів
	12	Здобувач освіти має системні, дієві знання в галузі дослідження пожеж, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, ретельно виконує практичні завдання; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування і нахили